

## **Středočeská přehlídka vyspělých divadelních souborů 1989**

### ***Milan Strotzer***

XIII. ročník Krajské soutěžní přehlídky vyspělých amatérských divadelních souborů Středočeského kraje se uskutečnil v tradičních místech. Obsahoval 12 soutěžních inscenací, které byly vybrány z 19 přihlášených. Loutkáři z Litně na ní uvedli nesoutěžně svou inscenaci hry Jana Malíka Míček Flíček a nymburský Hálek zopakoval v závěru přehlídky inscenaci, s níž se zúčastnil soutěže.

### **Program soutěžní části přehlídky a udělená ocenění**

#### **I. část – XIII. Wintrův Rakovník**

Tylovo divadlo Rakovník 3.–5. a 9.–12.března 1989

Vladimír Páral, Evald Schorm: Profesionální žena

Tyl MěKS Rakovník, režie Milan Schejbal, scénografie Hynek Bouček. Ceny: za režii, scénu, nejlepší inscenaci, herecké výkony Jaroslava Kodeše a Františka Švábka.

Petr Laurych a kolektiv souboru: Škola hrou

Průmyslové divadlo MKS Dolní Břežany, režie P. Laurych. Čestné uznání P. Laurychovi za rozvíjení tvořivosti členů souboru.

Alexandr Vampilov: Provinční anekdoty

Tyl MěKS Říčany, režie Otakar Bachura – Dvacet minut s andělem, režie Karel Purkar – Metér, scénografie Helena Dušková.

ČU O. Bachurovi za roli Kalošina.

Molière: Jeho urozenost pan měšťák

Scéna KaSS Kralupy n. Vlt., režie Juliana Jedličková, scénografie Jiří Sochovský j.h.

Gabriela Zapolská: Štěstí je dřina, drahoušku

Scéna KaSS Kralupy n. Vlt., režie Něžka Šlemrová, scénografie Vladimír Čížek.

Ceny: za režii, Vl. Čížkovi za roli Zbyška a scénografii.

Guilherme de Oliveira Figueiredo: Liška a hrozny

Kolár DK ROH AZNP Mladá Boleslav, režie Jindřich Procházka, scéna a kostýmy Milan a Jana Čechovi j.h., odborná spolupráce Jarmila Černíková a Lea Janečková.  
Cena Milanu Koníčkovi za roli Ezopa.

Nina Cassiánová: Zvědavé slunce

Loutkářský soubor Na špejchaře KaSS Liteň, režie František Jánský, scéna Jarmila a Miloslav Břečkovi.  
ČU za seěnu.

Tadeusz Rózewicz: Stará žena vysedává

Divadlo AHA! MěKS Lysá n. L., režie Miroslav Pokorný, scénografie Věra Marková.  
Ceny: M. Pokornému za inscenaci, za scénografii, Martině Michálkové za titulní roli.

Karl Gassauer: Casanova na duchcovském zámku

Hálek DK ROH železničářů Nymburk, režie a scénografie Miroslav Ropek.  
Cena Janě Pospíšilové za roli Žofie Krumbajgllové.

## **2. část - XXII. Středočeské divadelní hry Nymburk**

Hádkovo městské divadlo v Nymburce 15.–18.března 1989

Arnošt Goldflam: Biletářka

Havlíček DK ROH Spolana Neratovice, režie Milan Šára, scénografie Josef Spurný, v titulní roli Marie Živná.

Jiří Císler: Břejle

Studio MěKS Kladno, režie Jaroslav Němeček, scénografie Jiří Janda.

Alois Jirásek: Lucerna

Tyl SKP LIAZ Mnichovo Hradiště, režie Josef Flanderka, scénografie Nad'a Kvapilová, odborná spolupráce Jarmila Černíková.

Cena Václavu Vopatovi za roli Vodníka Ivana, ČU Nadě Kvapilové za roli Kněžny.

## **KONEČNĚ OTEVŘENÁ PŘEHLÍDKA**

Po mnohá léta vyhlašovaná, leč nenaplněvaná otevřenost přehlídky nejrozličnějším druhům divadla a jeho žánrům se počala cudně prosazovat teprve v posledních ročnících přehlídky. Letos se prosadila již zjevně, což přivedlo velice barvitý obraz mnohostranného divadelního usilování středočeských souborů a také potřebu vymanit se ze zažitého stereotypu kritické reflexe. Vedle stále převažujícího činoherního divadla, ať již tzv. hereckého či tzv. režijního typu, se na přehlídce objevilo představení, jehož dominantním prostředkem je improvizace (Škola hrou). Setkali jsme se s inscenací loutkářů, s inscenací na pomezí divadla a výtvarného umění, v němž obrazné nabývá vrchu nad dramatickým (Stará žena vysedává), s divadlem jednoho herce (Biletářka), s komorní hrou (Casanova...), ba dokonce s tvarem laborujícím mezi divadlem a estrádou (Brejle). Přehlídka byla pestrá i žánrově. Při značném zjednodušení lze konstatovat převahu komediálních žánrů v poměru 2:1.

## **POTĚŠITELNOSTI**

Hlavní devizou zúčastněných souborů a výsledků jejich práce byla, až na výjimky, velice dobrá úroveň dramaturgické práce. Výjimku tvořily kladenské Brejle a neratovická Biletářka. V obou těchto případech si inscenátoři dostatečně neuvědomili úskalí zvolených textových předloh. Nutno přiznat, že se jedná o překážky, které jsou velice těžko řešitelné z předloh samotných. Ve všech ostatních případech jsme se setkali s promyšlenou dramaturgií, s chtěním oslovit diváka co nejaktuálněji, s dramaturgickou tvorbou, reflektující, dalo by se říci, rozvojové kritérium, kterým je herecký potenciál toho kterého souboru. Zvláště potěšitelné byly ty inscenační počiny, které lze považovat na půdě amatérského divadla za objevné dramaturgicky. Bezesporu sem náleží rakovnická Profesionální žena, stejně tak česká premiéra Rózewiczovy hry Stará žena vysedává, konečně svým způsobem i nymburský Casanova... a kralupská inscenace nepříliš známe hry G. Zapolské.

Ale nejen tyto. Jakkoliv nelze Lucemu a Lišky a hrozny považovat za objevné texty, náleží sem jejich inscenace rovněž. To pro schopnost dramaturgického předjímání doby, s ní spjaté úpravy textů a

souznějící dramaturgicko-režijní koncepce. Jiráskem zjednodušeně mistrně zachycená povaha našeho národního charakteru v široké škále jeho projevů, v mnichovo-hradišťské inscenaci prezentovaná a konfrontované pod všudypřítomnou lípou, stromem života a vědomím sounáležitosti, nutí přinejmenším k zamyšlení v pravou chvíli, není-li už apelem na naše svědomí. Neméně tak mladoboleslavská Liška a hrozny prostřednictvím Ezopova úsilí stát se svobodným člověkem v konfrontaci s těmi, kdož jsou „svobodní“ a s nimiž ať chce či nechce, musí žít.

Vedle hlavních kladů přehlídky, které se projeví v dramaturgii nelze pominout zjevnou poučenost a schopnost inscenátorů vytvořit, adekvátně zvolené látky, nosnou dramaturgicko-režijní koncepci. A to takovou, která je potenciálně schopna a předpokládá vyjádření smyslu díla prostřednictvím vpravdě jevištních výrazových prostředků, která je zřetelně daleka pouhého jevištního převyprávění. Nebylo tomu tak ve všech případech. Toto tvrzení se však vztahuje na inscenátory minimálně ze dvou třetin.

Pominutelnou stránkou není ani velice slušná úroveň scénografie, nepojímaná jako samostatná disciplína, ale organicky spjatá s tvorbou dramaturgicko-režijní koncepce a sloužící jejímu naplnění. To se netýká pouze oněch čtyř oceněných inscenací z hlediska scénografického řešení, ale opět asi dvou třetin všech.

V přehlídkových představeních dominoval nejeden pozoruhodný a nadprůměrný herecký výkon. To již ostatně napověděl úvodní přehled udílených ocenění. Nutno s potěšením připojit, že ony oceněné výkony nebyly osamoceny, že by si v kontextu jiného ročníku přehlídky vysloužila uznání za hereckou práci řada dalších herců. Tato skutečnost je potěšitelná a překvapivá zároveň. Potěšitelná proto, že jedním z hlavních problémů amatérského divadla posledních let se stala technická nevybavenost herců a tím úroveň herecké a potažmo inscenační práce. Překvapivá proto, že jsme pro zlepšení stavu mnoho neudělali, ostatně ani udělat mnoho nemohli, neboť k uvědomění si této skutečnosti a k prvnímu apelu na nutnou změnu došlo před třemi lety na poděbradském FEMADu. Píši-li, neudělali a nemohli, mám na mysli ty, kdož pečují o amatérské divadlo více méně z profesionálního zájmu. Kdo však udělal, protože bezprostředně mohl, byli mnozí dramaturgové a režiséři v jedné osobě. Za všechny

je dobré uvést alespoň dva, jejichž výsledek práce byl v tomto ohledu na přehlídce nepřehlédnutelný. Jedním je zkušený M. Schejbal, z jehož inscenace je zřetelně vidět práci režiséra-pedagoga-inspirátora, která klade na herce jen o píd' více, než mohou, potud, pokud jejich úkol není zcela zvládnut. Při možnosti zhlédnout více zkoušek či představení je pak zřetelná i procesualnost tohoto počínání. Druhým je - dáno věkem - začínající P. Laurych, pracující s učňovskou mládeží. Jeho Škola hrou a rozprava o představení byla smysluplnou sondou do metody práce, v níž je samozřejmé rozvíjení tvořivosti, fantazie a schopnosti improvizace ruku v ruce s postupným zvládáním herecké abecedy.

## **PROBLÉMY VYVSTALÉ A PŘETRVÁVAJÍCÍ**

Ony vyvstalé problémy nejsou spjaty s přehlídkou samotnou. Vyvstaly viditelně již před rokem a souvisí bezprostředně s proměňujícím se společenským děním. Během času se jen prohloubily do té míry, že nezbyvá než je řešit. Problémem kardinálním je svazek otázek o čem dnes hrát, co hrát a jak. Dnes, kdy hromadné sdělovací prostředky prezentují jevy, méně jejich podstaty, které ještě včera byly okruhem zájmu amatérského divadla. A tak je pojednou nošením dříví do lesa činit na jevištích totéž. Není jednoduché dát odpověď na položené otázky. Jedno je však zjevné: nevystačíme s tím, že budeme pouze zobrazovat jevové stránky skutečnosti kolem nás, že nás musí nutně zajímat podstata těchto jevů a celá složitost jejich vazeb. Asi tak před rokem na položené otázky lapidárně odpověděla Jarmila Černíková: „Hrajte pravdu“. Nevím jak, a zda vůbec, se tato stručně řečená, v realizaci zapeklitě nejednoduchá rada dostala k sluchu amatérských divadelníků. Těm, k nimž se dostala či jí objevili sami, jakoby doplněna slůvkem „předjímejte“, posloužila vrchovatě a na mnohých představeních přehlídky to bylo znát. Nejvíce na inscenacích souborů z Lysé n. L., Rakovníka, Mladé Boleslavi a Mnichova Hradiště.

S uvedeným hlavním problémem úzce souvisí, ač není nový, problém ulpívání v obecnosti, namnoze v obecnosti zahalené do historického hávu. Snad nejvýrazněji se projevil v kralupské inscenaci Molièra, nevyhnula se mu však ani tématem burčující inscenace mladoboleslavských. Žel, potřebná konkretizace, vedoucí k zpřítomnění, absentovala nejméně v dalších pěti inscenacích.

Problém přetrvávající je v tom, jak učinit domyšlenou a nosnou dramaturgicko-režijní koncepci živým a

fungujícím organismem na jevišti. S výjimkou inscenací Stará žena vysedává, Profesionální žena a Štěstí je dřina, drahoušku tímto problémem, ať více či méně, trpěla všechna další představení, pomineme-li ty, v nichž koncepce nebyla potřebně domyšlena. Zdá se, že problém tkví zejména v míře režijních zkušeností, ale také v potřebné odvaze režiséra. Dilem zajisté souvisí s hereckou nevybaveností části souboru a spolu s tím v tíživější nevybavenosti režiséra k vedení herců.

## SUMA SUMÁRUM

Říká se, že v různosti je krása. Přehlídka to potvrdila mj. i díky třem různorodým inscenačním počínům, které ve své cestě za výrazným divadelním tvarem a za divákem došly nejdále. Prvním byla dramtizace Páralovy Profesionální ženy, bohatá dějovostí, traktovaná způsobem připomínajícím filmový střih, založená na konfrontaci nejrozumnějších životních postojů nám důvěrně známých z reality současného všedního života. Druhým inscenačním počinem byla Rózewiczova Stará žena vysedává, hra bezsyžetová, založená na více méně lyrické reflexi skutečnosti, v níž namísto přímého pojmenování lidského jednání nastupuje sdělování obrazů, nutících diváka k asociativnímu vnímání významů, a to takových významů, které jdou k hranicím lidského bytí či nebytí. Vedle nich stanula do třetice Zapolské komedie Štěstí je dřina, drahoušku, hra s pevnou dramatickou stavbou, v níž kralupská inscenace ctí, respektuje a také zvládá zákonitosti konverzační komedie, hra, která hovoří o docela obyčejných pravdách, jež jsou jedním ze základních kamenů soužití muže a ženy.

Nuže, suma sumárum. Slovy Jana Vedrala, předsedy odborné poroty, lze učinit tuto celkovou bilanci: „Přehlídka měla solidní, poměrně vyrovnanou úroveň, její význam byl výrazně pracovní a metodický. To co se z ní dovídáme o amatérském divadle, není překvapivé. Tři inscenace nadprůměrné, vždy něčím podnětné, dále seriózní ochotnická práce, mladické hledačství, dva dramaturgické omyly.“

Slovy toho, kdo kontinuálně zažívá divadelní dění v kraji: Po, v historii krajských přehlídek nebyvalém vzepětí tvůrčích sil a jim odpovídajících výsledků v r. 1986, po razantním útlumu a přešlapování v letech 1987 a 1988, došlo v r. 1989 k znatelnému zvýšení úrovně inscenací i jejich počtu.

Odborná porota doporučila nominovat k účasti na JH '89 rakovnickou inscenaci Profesionální ženy, zároveň doporučila upřít pozornost organizátorů nesoutěžní části JH na inscenace Stará žena vysedává a Štěstí je dřina, drahoušku. K účasti na ŠP '90 doporučila počin Divadla AHA! z Lysé n. L. Nedoporučila jediného možného adepta k účasti na svitavské přehlídce.

### **DODEJME PO ZÁVĚRU**

K jednotlivým soutěžním inscenacím se na půdě přehlídky uskutečnily rozbory inscenací či chcete-li rozborové semináře. Trvaly jednu až tři hodiny. Konala se i samostatně organizovaná vzdělávací akce, tematicky zaměřená na současné světové divadlo, konkrétně na inspiraci divadlem Orientu a Afriky (PhDr. Slavický) a dílo Tadeusze Kantora (PhDr. Hyvnar, CSc.).

Čtenář necht' promine, vymezený rozsah článku nedovolil podat reference o jednotlivých představeních. O Škole hrou se můžete dočíst v AS 1/1989 na str. 5, o některých, zvláště oceněných inscenacích přehlídky, budou otištěny samostatné recenze v příštích Číslech AS.

Publikováno: Časopis Amatérská scéna 5/1989, str. 6